

Як відомо, комп'ютери в освіті у нас стали активно використовувати понад десять років тому. Тоді науковці, методисти, викладачі, вчителі та інші мріяли й писали про те, що комп'ютери суттєво змінять навчання, а вони вчитимуть учнів і студентів за найкращими методиками, створеними кращими методистами і програмістами, причому у найкоротший термін зміниться вся система навчання. Слід визнати той факт, що не зуміли. Чи означає це, що комп'ютери не треба використовувати в освіті? Не викликає сумнівів той факт, що переважна більшість людей, причетних до освіти, навіть вважатиме таке питання некоректним [1, 17-18].

Література

1. Гуревич Р.С., Кадемія М,Ю. Інформаційно - телекомунікаційні технології в навчальному процесі та наукових дослідженнях: навчальний посібник для студентів педагогічних ВНЗ і слухачів інститутів післядипломної педагогічної освіти - Вінниця: ООО „Планер”, 2005. - 366 с.
2. www.nit.miem.edu.ru.
3. Соловов А.В. Проектирование компьютерных систем учебного назначения: Учеб. пособие. Самара: СГАУ, 1993. 104 с.
4. Машбиц Е.И. Психолого-педагогические проблемы компьютеризации обучения. М.: Педагогика, 1988.
5. www.oim.ru/reader.asp.
6. Заміла Н.С. Мультимедійні проекти – одна з форм роботи з обдарованою молоддю в школі // Обдарована дитина. – 2004. – № 9. – С. 32.

УДК 371.4

Т.П. Кучай

ПРОБЛЕМИ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ У ДІЯЛЬНОСТІ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

Анотація. У статті висвітлюються проблеми екологічної підготовки фахівців у діяльності міжнародних організацій.

Аннотация. В статье освещаются проблемы экологической подготовки специалистов в деятельности международных организаций.

Annotation. The article tells about problems of ecological preparation of specialists in activity of international organizations.

Сьогодні спостережується тенденція взаємозв'язку потреб суспільства і підвищення якості людського чинника, яке призвело до того, що глобальний характер проблем охорони природи поставив людство перед необхідністю співпраці між окремими державами світу з питань охорони навколишнього середовища, пошуку взаємоузгоджених скоординованих підходів до розв'язання цієї проблеми не лише у сфері науки, а й політики, економіки та освіти.

Перша міжнародна конференція з охорони природи відбулася в 1913 році в Берні (Швейцарія), на якій була відкрита широка міжнародна дискусія про необхідність спеціальної турботи про довкілля, яке поступово і невинно руйнується. Представники 17 держав світу взяли участь у цій конференції.

До другої світової війни кількість міжнародних організацій, діяльність яких пов'язана з вивченням та оцінкою стану природного середовища, не перевищувала десяти; у післявоєнний період їх стало сотні. Так на початок 60-х років було проведено

500 міжнародних конференцій, присвячених охороні природи і раціональному використанні її багатств [1, 87-95].

1 березня 1970 року у Великій Британії було створено центр вивчення природничої та математичної освіти, єдиний у Європі що присвятив себе природничій науці. Був формально встановлений. Це один з провідних міжнародних центрів роботи у цій галузі. Члени цього центру працюють у різних відділах Лідського університету у Великій Британії. Цей центр залучає міжнародні об'єднані проекти з Гөсебергського університету, Швеція (Gothenberg university), університет Осло, Норвегія (University of Oslo), федерація університету Міни Герайс, Бразилія (Federal university of Minas Gerais), і Гарвардського університету, США (Harvard university).

Мета центру – розміщення зв'язки відносно змін у природничому навчальному плані і дослідження цілей природничих наук, формування університетської бази для навчання. Приблизно 100 природничих викладачів щорічно [2, 16].

На XXII сесії (1967) Генеральної Асамблеї ООН було запропоновано провести спеціальну конференцію ООН з проблем охорони навколишнього середовища. І така конференція відбулася у 1972 році в Стокгольмі (Швеція). За наслідками її вважають найбільшою і найзначнішою Міжнародною конференцією з питань навколишнього природного середовища. У роботі конференції взяли участь 113 держав, і вона прийняла два важливих документи: Декларацію принципів і План заходів з охорони природи.

Перший принцип Стокгольмської конференції наголошує на тому, що людина має право на свободу, рівність і адекватні умови життя в навколишньому середовищі, якість якого дає змогу жити у гідності і добробуті. Далі Декларація проголошує обов'язок урядів – оберігати і поліпшувати навколишнє середовище для теперішнього і майбутнього поколінь. Після Стокгольмської конференції багато держав визнали у своїх конституціях право на сприятливе навколишнє середовище та обов'язок держав – берегти це середовище, особливу увагу було звернуто на роль освіти в глобальних питаннях екології.

Генеральна Асамблея ООН на XXII сесії (1972) постановила заснувати особливий орган – Програму ООН з питань навколишнього середовища (ЮНЕП), – який за своєю структурою і діяльністю прирівнюється до міжнародних організацій.

Найбільш відомі природоохоронні напрямки у діяльності ЮНЕСКО – наукова програма „Людина і біосфера” (МАБ), Міжнародна гідропрограма (МГП), Міжурядова океанографічна комісія (МОК), Міжнародна програма з освіти в галузі навколишнього середовища, яка є спільною з ЮНЕСКО і ЮНЕП.

Програма ЮНЕСКО „Людина і біосфера” МАБ (Man and Biosphere) подає новий підхід для дослідження проблеми, підготовки спеціалістів у галузі навколишнього середовища. До програми МАБ введено плани створення так званих біосферних заповідників, які можуть бути базою для підготовки спеціалістів з екологічної освіти. Штаб-квартира МАБ знаходиться в Парижі у будинку ЮНЕСКО [1, 87-95].

Міжнародна Екологічна освітня Програма (The International Environmental Education Programme (IEEP)) була започаткована в 1975 році Освітньою, Науковою і Культурною Організацією (Unesco), Програмою ООН з навколишнього середовища (the United Nations Environment Programme (UNEP)). З того часу організуються і проводяться наукові національні дослідження, експериментальні проекти і курси навчання з різних регіонів світу. Ця робота була зроблена з методів і матеріалів для екологічної освіти. Тому придбаний досвід привів до розробки експериментальних модулів, в яких екологічні проблеми сучасника розглядаються від освітньої точки зору, слідуючи за

міждисциплінарним педагогічним підходом, який відповідає методологічним вимогам різних рівнів і модальності формальної освіти і викладача, повчального в цьому полі [3, 1].

У рамках співпраці колишніх країн – членів РЕВ працювала педагогічна експертиза з проблем екологічної освіти і виховання, яка частково стала проблемою „соціально-економічною”. Вона розглядала правові, педагогічні та екологічні аспекти проблеми. У дослідженнях брали участь Болгарія (Науково-дослідницький інститут загальної освіти ім. Т. Самодумова), Угорщина (Центр педагогічного інституту), Німеччина (Університет ім. М. Лютера), Польща (Інститут шкільних програм), Чехословаччина (Інститут педагогіки й інститут прикладної екології та електротехніки). Співпраця здійснювалася за розробленими і прийнятими програмами (у розробці брали участь педагоги з вищезгаданих країн), у яких були визначені мета, завдання, сутність наукової та спеціальної термінології, а також гіпотеза дослідження.

Важливою віхою у розвитку екологічної освіти у світових масштабах стала проведена ЮНЕСКО і ЮНЕП у 1977 році в Тбілісі перша Міжнародна конференція з питань освіти в галузі охорони довкілля.

У роботі конференції взяли участь понад 370 офіційних представників від 68 країн світу. На ній розглядали питання усіх видів формальної і неформальної природоохоронної освіти: дошкільної, шкільної, середньої спеціальної, вищої, підготовки фахівців загального природоохоронного профілю, перепідготовки кадрів вузчих спеціальностей, освітньої роботи серед широких верств населення.

Тбіліська конференція прийняла загальну Декларацію і розгорнуті рекомендації з екологічних програм. Після її проведення сформульовані такі основоположні принципи екологічної освіти:

- цілісний, з урахуванням технологічних і соціальних аспектів, підхід до навколишнього середовища, як природного, так і створеного людиною;
- неперервність формальної і неформальної освіти – від дошкільного віку і протягом усього життя. Особливого значення слід надавати вихованню бережливого ставлення до природи з раннього віку;
- конкретний зміст дисципліни в галузі навколишнього середовища;
- розгляд основних питань навколишнього середовища на місцевому, національному рівнях, необхідність співпраці на цих рівнях;
- розгляд аспектів охорони навколишнього середовища в планах економічного і соціального розвитку, зосередження уваги на нинішньому і майбутньому її стані, зважаючи на історичну перспективу;
- навчання спеціалістів критично мислити і самостійно приймати рішення, усвідомлювати відповідальність за їх наслідки, бачити симптоми і виявити справжні причини виникнення проблем навколишнього середовища, розуміти їх складність;
- широке використання найповніших педагогічних методів, результатів і досвіду практичної діяльності.

Конференція у Тбілісі підкреслила, що ефективний розвиток освіти в галузі навколишнього середовища можливий лише за умови використання всіх засобів освіти: шкільної і позашкільної системи, різноманітних засобів масової інформації. При цьому екологічну освіту слід розглядати як неперервний процес, що постійно оновлює свої підходи, зміст і методи, сприяє збереженню естетичних вартостей природи.

Тбіліську конференцію, без сумнівів, слід розглядати як важливу віху в розвитку міжнародної співпраці в галузі охорони навколишнього середовища, освіти і раціонального використання природних ресурсів.

Через десять років після Тбіліської конференції відбулося десять засідань міжнародних експертів, сім з них супроводжувались організацією міжнародних конференцій і симпозіумів з екологічної освіти за участю колишніх країн РЕВ. Відбулися активні дискусії з проблем міжпредметності і комплексності екологічної освіти і виховання (Чехія, 1979; Німеччина, 1987); розвитку умов ефективної екологічної освіти в початкових і середніх школах і ролі суспільно-наукових дисциплін (Угорщина, 1983; Польща, 1985), активізації природоохоронної роботи і ролі неформальної освіти (Німеччина, 1978; Польща, 1986), організації екологічної освіти в діяльності педагогічних колективів (колишній Радянський Союз, 1982), підготовки і підвищення кваліфікації учителів (Чехія, 1985)[1, 87-95].

Консультативна нарада ЮНЕСКО-ЮНЕП з питань освіти у галузі навколишнього середовища (березень 1986 р.) наголосила на необхідності посилення екологічної і природоохоронної підготовки у ВНЗ.

У висновках наради йшлося про доцільність удосконалення екологічної підготовки учнів засобами формальної і неформальної освіти [4, 43].

Становлення фундаментальної науки XXI ст. (зорієнтованої на пріоритет загальнолюдських цінностей, на планетарне стратегічне мислення, на нову – глобально-парадигму) стало завданням громадського проекту „Мегаекологія”, що реалізується за ініціативою „Всесвітнього центру Виживання та Проблем XXI ст.” (WORLD „SOS” - CENTRE - XXI).

Громадський проект „Мегаекологія” реалізують у рамках широкомасштабної програми WORLD – XXI „Всесвітнього центру Виживання”, базуючись на основоположних принципах підсумкового документу „Agenda —21” „Порядок денний на XXI століття” Всесвітнього глобального форуму 1992 р. ООН в Ріо-де-Жанейро і націлюючись на вирішення головної проблеми виживання планети – „глобальної освіти з космічним баченням життя” (визначення проф. Федеріко Майора, ЮНЕСКО, 1989).

Концепція та методологія проекту „Мегаекологія”, які визначають як докорінну необхідність відродження духовних цінностей, вперше були презентовані світовій науковій громадськості в серпні 1992 р. на Всесвітньому форумі українців у рамках „круглого столу з екології”, а потім, через 4 місяці, – на Міжнародному семінарі ЮНЕСКО „Екологічна освіта в контексті аварії на Чорнобильській АЕС”. Концептуальні основи мегаекології протягом двох років розробляли у рамках конкурсного проекту Фонду фундаментальних досліджень України „Розробка ігрового транс-медитативного Веданта – методу повного занурення в глобальне інформаційне середовище для розвитку стратегічного мислення та ясновидіння в нетрадиційній екологічній освіті й вихованні”. Концепція проекту була підтримана ЮНЕСКО та міжнародною асоціацією „Екополітика – XXI століття”.

Наступний розвиток і використання ідей проекту з часом допоможуть вирішити стратегічно важливу проблему людства – виховання лідерів XXI століття, здатних урятувати Планету від глобальної екологічної катастрофи [1, 67-86].

З 1980 року Світовий фонд природи (WWF), програма ЮНЕП (UNEP), Організація Об'єднаних Націй навколишнього середовища разом з АУТРІЧ (OUTREACH) допомагають педагогам, які потребують практичних навчальних матеріалів на екологічні та оздоровчі теми. АУТРІЧ (OUTREACH) створює інформаційні пакети та ілюстровані

екологічні і оздоровчі журнали, які могли б використовуватися у навчальних планах шкіл.

АУТРИЧ (OUTREACH) – це проект телевізійної довіри для навколишнього середовища (Television Trust for the Environment (TTE)) у Сполученому Королівстві і цей проект підтримує Світовий Фонд Природи (World Wide Fund for Nature (WWF – UK)).

Мета АУТРИЧ (OUTREACH) – покращити навколишнє середовище в світі. У багатьох частинах світових освітніх систем є дефіцит хороших навчальних матеріалів [5, 12-13.].

Роль освіти у забезпеченні стійкого екологічного розвитку була обґрунтована у двох основних доповідях ООН - матеріалах ЮНЕП „Перспективи навколишнього середовища на період до 2000 р. і надалі” (травень 1987 р.) і матеріалах Брундланської комісії „Наше спільне майбутнє” (квітень 1987 р.). У документах наголошується, що для досягнення стійкого розвитку освіта потребує здійснення довготривалих заходів і розглядається не як самоціль, а як провідний механізм щодо знань, цінностей, поведінки і способу життя, що є необхідним для забезпечення стійкого розвитку [4, 37].

Останнім часом набуває популярності концепція освіти для стійкого розвитку. Механізм реалізації концепції стійкого розвитку було викладено в документі „Порядок денний XXI століття”, проголошеному на глобальному Самміті в Ріо-де-Жанейро (червень 1992 р). У конференції взяли участь біля 18 тис. учених і спеціалістів із 179 країн світу, а також понад 100 голів держав і урядів. Конференція відбулася в час, коли екологічна ситуація набула особливого загострення. З цього приводу відомий вчений Жак Ів Кусто наголосив на унікальність конференції як останнього шансу людства.

У доповіді Генерального секретаря ООН „Просвіта і інформування населення в інтересах стійкого розвитку” у травні 2001 р. у межах підготовки до Всесвітнього Самміту з стійкого розвитку було проголошено, що освіта тепер розглядається як процес протягом життя, який вимагає не тільки корекції, але й змін і перетворень.

На всесвітньому Самміті зі стійкого розвитку (Йоханесбург, 2002р.) було проголошено Декаду освіти для стійкого розвитку, що розпочалася з 2005 року. Окремо зазначалося, що низка світових екологічних проблем бере свій початок в Європі, а відтак і вирішуватися ці проблеми повинні зусиллями країн Європейської спільноти.

ЮНЕСКО обрав тему для Світового дня навколишнього середовища 2005, яка називається „Зелені міста” (Green Cities). Повітря і шумове забруднення, відсутність доступу до чистого, водного і зеленого простору – це деякі з негативних наслідків не підтримуваного міського розвитку, що обертають міста в місця неможливі для життя. ЮНЕСКО співробітничав з рядом організацій і агентств з екологічних проблем, зокрема ЮНЕП (UNEP) і ООНІВСЬКЕ ЖИТЛО (UN – НАВІТАТ) [6, 2-5].

Аналіз нормативних джерел свідчить, що певні намагання у подоланні наслідків неусвідомленого ставлення суспільства до екологічних проблем засобами освіти мали місце наприкінці 80-х - початку 90 – х рр. Передусім це стосувалося вищої школи.

Наприкінці 90-х років під впливом низки об'єктивних чинників (поглиблення екологічної кризи, підвищення суспільної свідомості, посилення інтеграційних процесів) розпочалися наукові дискусії щодо подальшої стратегії екологічної освіти і пошуку нетрадиційних підходів до її впровадження. Не зважаючи на те, що даному питанню приділяється увага, сьогодні потребує висунення на порядок денний головної проблеми людства – удосконалення екологічної освіти населення планети.

Література:

1. Швед М. Екологічна едукація за кордоном і в Україні. – Львів: вид. „світ”, 1997.– 106с.

2. Centres, Networks, Associations,...Centre for Studies in Science and Mathematics Education, University of Leeds // Connect. – 2004. – Vol. 29, №1-2. – P. 16
3. Educational Module on Environmental Problems in Cities.Unesco-UNEP International Environmental Education Programme.Environmental Educational Series 4. UNESCO, 1989.– 194p.
4. Лук'янова Л. Б. Екологічна освіта у професійно-технічних навчальних закладах: теоретичний і практичний аспекти / Інститут педагогіки і психології професійної освіти АПН України: Монографія. - К.: Міленіум, 2006. - 252 с. – Бібліогр.: с. 229 – 249.
5. OUTREACH launches a new web-site // Connect. – 2002. – Vol. 27, №3-4. – P. 12-13.
6. Message from Mr Koichiro Matsuura, Director-General of UNESCO, on the occasion of World Environment Day 2004, 5 June 2004 // Connect. – 2005. – Vol. 30, № 3-4. – P. 2-5.

УДК 378.147

І.Т. Лещенко

ПРОГРЕСИВНІ ІДЕЇ РОСІЙСЬКОГО ДОСВІДУ ОРГАНІЗАЦІЇ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ

Анотація. В статті визначено й висвітлено основні аспекти прогресивного російського досвіду в організації дистанційної освіти.

Аннотация. В статье определены основные аспекты прогрессивного российского опыта в организации дистанционного образования.

Annotation. It is determined and shown the main aspects of productive Russian experience in the sphere of distance education.

Для Російської Федерації з її величезними територіями та нерівномірною щільністю населення дистанційна освіта є стратегічним напрямом розв'язання освітніх завдань держави, процес розвитку якої розпочався на початку 90-х років минулого століття.

Зважаючи на те, що Російська Федерація має суттєві напрацювання в галузі дистанційної освіти, неабиякий інтерес становить ознайомлення з досвідом її становлення, теорією і практикою впровадження дистанційної форми навчання в Росії, яка нині перебуває на етапі становлення єдиної національної системи дистанційної освіти.

З метою вивчення прогресивних ідей російського досвіду в організації дистанційної освіти ми вивчили стан цієї проблеми, ознайомилися й проаналізували низку нормативно-правових документів, які регламентують дистанційну освіту; фундаментальні праці російських дослідників (О.О. Андреева, Є.С. Полат, С.О. Щенникова та ін.) з проблеми розвитку дистанційної освіти, а також матеріали Всеросійських і регіональних науково-практичних конференцій, семінарів, присвячених інноваційним процесам у системі освіти.

Згідно з прийнятою Держкомітетом РФ з вищої освіти Концепцією створення й розвитку єдиної системи дистанційного навчання в Росії (1995 р.), вона не протиставляється очному і заочному навчанню, а інтегрується з ними, доповнюючи їхні можливості, й сприяє впровадженню технології дистанційного навчання в освітнє середовище [1].